

1. Open Access - Rinnakkaistallentamisen käsikirja	2
1.1 Helsingin yliopiston rinnakkaistallentamispäätös	2
1.1.1 Tekijänoikeuspolitiikan muodostuminen	2
1.1.2 SHERPA ROMEO ja kustantajat	2
1.1.3 Versiot ja julkaistu juttuarkisto	3
1.1.4 Rinnakkaistallentaminen ja patentit	3
1.1.5 Embargo -aika	3
1.1.6 Arkistoitujen kirjoitusten käyttö	3
1.1.7 Opt –out –päätös	3
1.1.8 Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue	3
1.1.9 Kolmansien osapuolten oikeudet	4
1.1.10 Rinnakkaistallennuslupa	4
1.1.11 Kuka on kirjoituksen tekijä	4
1.1.12 Lupakäytäntö	5
1.1.13 Yleistä rinnakkaistallentamisesta	5
1.1.13.1 EU ja Tieteellisen tiedon saatavuus	6
1.1.13.1.1 Tanskan malli	6
1.1.13.1.2 Tieteellisen tiedon saatavuus ja Euroopan unionin rahoitusmekanismit	7
1.1.13.2 Ulkomaisia Open Access-käytäntöjä	7
1.1.13.2.1 Ruotsi	7
1.1.13.2.2 Iso-Britannia	8
1.1.13.2.3 USA	8
1.2 Rinnakkaistallennusprosessi Helsingin yliopistossa	9
1.2.1 Tietojen syöttäminen järjestelmään	9
1.2.2 Rinnakkaistallennusluvun hankkiminen	9
1.2.3 Suhde kustantajiin	9
1.3 Tekijänoikeudet	10
1.3.1 Tekijänoikeudet yleensä	10
1.3.2 Moraaliset oikeudet	11
1.3.3 Taloudelliset oikeudet	11
1.3.4 Teoksen kappaleen valmistaminen	11
1.3.5 Teoksen saattaminen yleisön käsiin	12
1.3.6 Teoksen julkistaminen	12
1.3.7 Teoksen julkaiseminen	12
1.3.8 Teoksen muuntelu	12
1.3.9 Uuden itsenäisen teoksen luominen	13
1.3.10 Tekijänoikeuden rajoitussäännökset	13
1.3.11 Tekijänoikeuksien luovutuksesta	15
1.3.12 Tekijänoikeuden kesto	15
1.3.13 Tekijänoikeuden lähioikeudet	15
1.3.14 Tietokannat	16
1.3.15 Hallinnointitietojen suoja	16
1.4 Usein kysyttyä	17
1.4.1 Rinnakkaistallentamisen käsikirjan käyttöehdot (Creative commons)	17
1.5 Terminologiaa	17
1.6 Linkkejä	18

Open Access - Rinnakkaistallentamisen käsikirja

Helsingin yliopiston rinnakkaistallentamispäätös

Helsingin yliopisto oli ensimmäinen Suomen yliopistoista, jossa annettiin rinnakkaistallentamista koskeva päätös.

Toukokuussa 2008 Helsingin yliopiston rehtori Ilkka Niiniluoto antoi päätöksen, jonka mukaan Helsingin 12 yliopistossa toimivat tutkijat tallentavat tieteellisen vertaisarvioidun artikkelinsa viimeisen käsikirjoitusversion yliopiston avoimeen digitaaliseen arkistoon. Päätöksen piti astua voimaan vuoden 2010 alusta, mutta päätöksen antamisen jälkeen yliopistolle hankittu tutkimuksen hallintajärjestelmä (TUHAT), johon päätöksen tekninen toteuttaminen haluttiin integroida, viivästytti päätöksen käytännön toimeenpanon alkusyksyyn 2010.

i [Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#) | [Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

Tekijänoikeuspolitiikan muodostuminen

Useat rinnakkaistallennuspäätöksen täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset edellyttävät yleisten tekijänoikeudellisten linjausten tekemistä. Ideaalilanteessa yliopistolla olisi yleinen tekijänoikeuspolitiikka, jota kirjaston politiikka voisi täydentää tarpeellisin osin.

Koska yliopistolta toistaiseksi täysin puuttuu yleiset tekijänoikeudelliset periaatteelliset linjaukset, kirjaston on muodostettava tähän kantansa sekä yleisellä että kirjastospesifisellä tasolla.

Tässä osassa nostetaan esille tekijänoikeuspolitiikassa käsiteltävät kysymykset ja ehdotetaan niihin mahdollisuuksien mukaan soveltuvia ratkaisuja.

i [Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#) | [Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

SHERPA ROMEO ja kustantajat

Sherpa/Romeo on Sherpan [10] ylläpitämä verkkopalvelu, josta on mahdollista tarkistaa tieteellisten kustantajien ja tutkimusrahoittajien tutkimusjulkaisujen avointa saatavuutta koskevat politiikat.

Sherpa/Romeon sivuilta löytyvät linkit myös kustantajien sopimuskäytäntöjä koskeville sivuille. [Katso tarkemmin](#).

Harvardin ja Sherpa/Romeon käyttämät määritelmät kirjoituksen eri versioista:

* *Author's Draft*: the version of the paper initially submitted to a journal publisher for consideration, or any earlier draft. (The SHERPA/ROMEO site refers to this as a "pre-print.")

* *Author's Final Version*: the version of the paper accepted by the journal for publication, including all modifications from the publishing peer review process. (The SHERPA/RoMEO site refers to this as a "post-print.")

* *Published Version*: the version of the paper distributed by the publisher to readers of the journal, incorporating any copy editing done by the publisher, showing the final page layout and formatting of the published version, and possibly including the publisher's logo.

[i Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#) | [Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

10 Sherpa on Nottinghamin yliopistossa sijaitseva JISC:in ja Wellcome Trustin rahoittama akateemista tutkimusmaailmaa varten kehitetty palvelu, josta käyvät ilmi tiedekustantajien ja tutkimusrahoittajien vaatimukset julkaisujen ja tutkimusdatan avoimen saatavuuden suhteen. Sitä ei ole kuitenkaan tarkoitettu korvaamaan oikeudellista apua yksittäisessä ongelmatapauksessa.

Versiot ja julkaistu juttuarkisto

Lähtökohtana on, että arkistoon lähetetään viimeinen vertaisarvioitu käsikirjoitusversio. Mikäli kustantaja ei salli tämän tallentamista, voidaan tallentaa myös viimeinen käsikirjoitusversio.

Mikäli kirjoituksen tekijän version julkaiseminen ei ole mahdollista, kirjoituksen metatiedot ja abstrakti voidaan joka tapauksessa tallettaa asianomaiseen kohtaan julkaisuarkistossa.

[i Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#) | [Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

Rinnakkaistallentaminen ja patentit

Jos on olemassa vaara, että digitaalisessa arkistossa oleva kirjoitus tulee julkiseksi ennen varsinaista julkaisemisajankohtaa ja tämä voi vaarantaa patentin hakemisen, kirjoittaja ilmoittaa tästä arkiston ylläpitäjälle.

[i Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#) | [Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

Embargo -aika

Helsingin yliopisto noudattaa kustantajan toiveiden mukaan enintään 1 vuoden embargo -aikaa laskettuna lehden virallisesta julkaisuajankohdasta.

[i Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#) | [Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

Arkistoitujen kirjoitusten käyttö

Toistaiseksi on päädytty lisensoimaan artikkelit ei-kaupalliseen käyttöön yliopiston omalla lisenssillä. Keskustellaan kuitenkin Creative Commons lisenssin käyttöönotosta. Se olisi kansainvälisesti tunnettu ja lisenssi olisi koodattu jokaiseen artikkeliin ja antaisi näin paremman oikeusturvan tekijöille ja yliopistolle. Tutkijoiden kannalta paras olisi Nimeä-Epäkaupallinen-Ei muutettuja teoksia.

Tässä yhteydessä on muistettava, että tutkija voi aina yksittäistapauksessa sallia lisenssiä laajemman käytön.

[i Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#) | [Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

Opt –out –päätös

Jos tietty kustantaja ei salli rinnakkaistallentamista, kirjoittaja ottaa yhteyden arkiston ylläpitäjään ja pyytää vapautusta tallentamisvelvollisuudesta.

[i Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#) | [Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue

Päätöstä sovelletaan *vertaisarvioituissa tieteellisissä aikakauskirjoissa julkaistaviin kirjoituksiin*. Päätöstä ei sovelleta monografioihin eikä yleistajuisiin ei-tieteellisiin kirjoituksiin.

Kokoomateokset käsitellään tapauskohtaisesti. Kirjoittaja, jonka kirjoitus julkaistaan tieteellisessä kokoomateoksessa, ottaa yhteyden arkiston ylläpitäjään ja tiedustelee, sovelletaanko rinnakkaistallentamispäätöstä kyseiseen kokoomateokseen.

i Rinnakkaistallennuslupa | Kuka on kirjoituksen tekijä | Lupakäytäntö | Embargo-aika | Opt-out-päätös | Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue | Kolmansien osapuolten oikeudet
Versiot ja julkaistu juttuarkisto | SHERPA/ROMEO ja kustantajat | Rinnakkaistallentaminen ja patentit | Arkistoitujen kirjoitusten käyttö | Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen

Kolmansien osapuolten oikeudet

Helsingin yliopiston *rinnakkaistallennuspäätöksellä ei ole missään vaiheessa tarkoitus loukata kolmannen osapuolen oikeuksia*.

Esimerkiksi kustantajan pdf:ää ei voi tallentaa julkaisuarkistoon ilman kustantajan lupaa. Kirjoitukseen sisältyvien itsenäisten teosten tekijöiltä, kuten graafikoilta ja valokuvaajilta, pitää saada lupa heidän teoksensa tallentamiseen julkaisuarkistoon. Jos lupaa ei saada, kirjoitus voidaan tallentaa ilman kuvia.

i Rinnakkaistallennuslupa | Kuka on kirjoituksen tekijä | Lupakäytäntö | Embargo-aika | Opt-out-päätös | Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue | Kolmansien osapuolten oikeudet
Versiot ja julkaistu juttuarkisto | SHERPA/ROMEO ja kustantajat | Rinnakkaistallentaminen ja patentit | Arkistoitujen kirjoitusten käyttö | Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen

Rinnakkaistallennuslupa

Helsingin yliopiston rinnakkaistallennusmandaatti rakentuu ajatukselle, että *kirjoituksen kirjoittaja, ts. yliopiston tutkija tai muu vastaava tutkimus- tai opetushenkilö tallentaa vertaisarvioidun ja julkaistavaksi hyväksytyyn version tieteellisestä kirjoituksestaan*, jäljempänä artikkeli, Helsingin yliopiston avoimeen julkaisuarkistoon, jäljempänä julkaisuarkisto.

Tutkija hyväksyy aina käsikirjoituksen tallennuksen yhteydessä tallentamista koskevan sopimuksen. Mikäli hän ei sopimusta hyväksy, käsikirjoitusta tai artikkeleita ei tallenneta. Tallentaminen perustuu sille, että tutkija on julkaisu- tai kustannussopimuksessaan pidättänyt rinnakkaistallentamisoikeuden itsellään tai että tämä muuten käy sopimuksesta ilmi. Jollei mitään julkaisusopimusta ole tehty, tutkija voi aina tallentaa käsikirjoituksen. Epäselvissä tapauksissa Helsingin yliopisto lähtee siitä, että sen piirissä toimivilla tutkijoilla on oikeus ja velvollisuus tallentaa julkaistavaksi hyväksytyt artikkelit julkaisuarkistoon.

Rehtorin rinnakkaistallennuspäätös velvoittaa Helsingin yliopistossa toimivia tutkijoita. Mikäli he eivät kuitenkaan jostain syystä voi tallentaa artikkelinsa käsikirjoitusta, he voivat pyytää tähän poikkeusta kirjastolta. Tallentamatta jättämistä ei ole erikseen sanktioitu. Yliopistolla on tarkoitus pitkällä aikavälillä luoda kannustinjärjestelmä, jossa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi tietyn laitoksen avoimessa digitaalisessa arkistossa olevat artikkelit, mikä voisi puolestaan heijastua muun muassa tutkimuksen arviointiin ja laitosten rahanjakoon.

Rinnakkaistallentamislupa ei ole yksinomainen, mikä tarkoittaa sitä, että tutkija voi luovuttaa samanlaisen luvan myös jollekin muulle tutkimuslaitokselle tai hän voi itse julkistaa artikkelin esimerkiksi omilla verkkosivuillaan. Hän voi myös siirtää artikkelin yksinomaiset julkaisu-oikeudet kolmannelle taholle rinnakkaistallentamisoikeutta koskevin varauksin. Rinnakkaistallentamislupa on peruuttamaton, koska sen jälkeen kun kirjoitus on tallennettu avoimeen arkistoon, sitä on käytännössä vaikea vetää pois niin, että voitaisiin olla varmoja siitä, ettei levitykseen jää yhtään versiota kirjoituksesta.

Rinnakkaistallentamispäätös ei millään tavoin rajoita tutkijan tekijänoikeuksien käyttöä. Tutkija voi edelleen julkaista artikkelinsa haluamassaan julkaisussa. Jos lehti ei anna tutkijalle oikeutta tallentaa artikkelin vertaisarvioitua käsikirjoitusversiota yliopiston avoimeen arkistoon, tutkija ilmoittaa tästä kirjastolle, ja artikkelin vertaisarvioitua käsikirjoitusversiota ei tallenneta. Kirjasto voi avustaa tutkijaa neuvotteluissa kustantajan kanssa. Tutkijalla on joka tapauksessa halutessaan oikeus tallentaa artikkelin oma käsikirjoitusversio yliopiston digitaaliseen arkistoon.

Mikäli jossain vaiheessa tallentamispäätös yhdistetään yliopiston, laitoksen tai yksittäisen tutkijan saamaan taloudelliseen korvaukseen tai se muuten otetaan huomioon tutkimuksen painoarvoa laskettaessa, tallentamisella voi olla merkittävä painoarvo tutkimuksen arvioinnissa. Tällöin se voidaan ottaa huomioon muun muassa työsopimuksissa.

i Rinnakkaistallennuslupa | Kuka on kirjoituksen tekijä | Lupakäytäntö | Embargo-aika | Opt-out-päätös | Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue | Kolmansien osapuolten oikeudet
Versiot ja julkaistu juttuarkisto | SHERPA/ROMEO ja kustantajat | Rinnakkaistallentaminen ja patentit | Arkistoitujen kirjoitusten käyttö | Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen

Kuka on kirjoituksen tekijä

Lähtökohtana on, että *lupa rinnakkaistallentamiseen vaaditaan kaikilta niiltä artikkelin kirjoittajilta tai muilta tekijänoikeudellisten teosten tekijöiltä, jotka ovat osallistuneet artikkelin lopullisen version kirjoittamiseen*. Tekijänoikeus syntyy lain mukaan henkilöille, joiden itsenäistä ja omaperäistä panosta teoksen muoto ilmentää. Tässä yhteydessä on muistettava, että tekijänoikeus ei suojaakaan ideoita sinänsä, vaan sitä muotoa, minkä tekijä niille teoksessaan antaa.

Käytännössä tämä tarkoittaa seuraavia asioita:

1. Tekijänoikeus artikkeliin on niillä henkilöillä, jotka ovat osallistuneet artikkelin kirjoitustyöhön merkittävällä tavalla. Vain niillä henkilöillä on oikeus määrätä artikkelin käytöstä tekijänoikeuslain mukaan, joten vain heidän lupansa tarvitaan tallentamiseen.
2. Tietyillä tieteen aloilla on olemassa käytäntö, että kaikki henkilöt, jotka ovat mukana tiettyä tutkimusaineistoa koskevassa projektissa,

saavat nimensä kaikkiin tämän aineiston pohjalta tehtyihin julkaisuihin. Tekijänoikeuslain mielessä näitä henkilöitä ei kuitenkaan voi pitää artikkelin tekijöinä eikä heidän lupaansa tarvita artikkelin tallentamiseen julkaisuarkistoon.

3. Tutkimusavustajilla tai tutkimuksen ohjaajilla ei ole tekijänoikeutta sen perusteella syntyneisiin kirjoituksiin.
4. Kirjoitukseen sisältyvien itsenäisten teosten tekijöiltä, kuten graafikoilta ja valokuvaajilta, pitää saada lupa tallentamiseen julkaisuarkistoon. Jos lupaa ei saada, kirjoitus voidaan tallentaa ilman kuvia. Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että tekijänoikeuslain mukaan on mahdollista ottaa tekstiin liittyviä kuvia julkistetuista taideteoksista arvostelevaan tai tieteelliseen esitykseen (25§).

i [Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#)
[Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

Lupakäytäntö

Helsingissä yliopistossa ehdotetaan seuraavaa käytäntöä lupaprosessiksi. Luvan rinnakkaistallentamiseen antaa *kirjoittaja itse silloin, kun artikkelilla on vain muutama (1-2) kirjoittajaa*.

Kun kirjoittaja on muutamaa enemmän, luvan antaa lähtökohtaisesti corresponding author, jos hänellä on valtuus antaa lupa asianomaisen lehden copyright politiikan mukaan. Enemmistö tapauksista kuulunee tähän kategoriaan. Jos lehti edellyttää kaikkien kirjoittajien lupaa, se pyritään saamaan samassa yhteydessä, kun hankitaan allekirjoitukset julkaisusopimukseen. Jos tämä ei onnistu, HY:n tutkija lähettää muiden kirjoittajien sähköpostiosoitteet julkaisuarkistolle, joka hankkii tallennusluvut. Tällaisissa tapauksissa kirjaston työntekijöiden on käytettävä tarkoituksenmukaisuus-harkintaa; jos enemmistö kirjoittajista on Helsingin yliopiston ulkopuolelta ja heidän jäljittämiseensä menisi kohtuuttomasti resursseja, voidaan kysyä

Helsingin yliopiston tutkijalta, sopiiko hänelle ettei artikkeleita tallenneta lupien vaivalloisen hankkimisen vuoksi tai voisiko hän vaihtoehtoisesti auttaa asiassa. Jos lupaa rinnakkaistallentamiseen ei saada kirjoittajalta, artikkeleita ei tallenneta. Jos oikeudesta tallentaa artikkeleita yliopiston julkaisuarkistoon on sovittu kirjoittajan työ sopimuksessa, erillistä tallennuslupaa ei vaadita. Tässä tapauksessa kirjoittajan on erikseen otettava yhteyttä kirjastoon, mikäli joku kustantaja ei kuitenkaan salli tallentamista.

i [Rinnakkaistallennuslupa](#) | [Kuka on kirjoituksen tekijä](#) | [Lupakäytäntö](#) | [Embargo-aika](#) | [Opt-out-päätös](#) | [Rinnakkaistallentamispäätöksen soveltamisalue](#) | [Kolmansien osapuolten oikeudet](#)
[Versiot ja julkaistu juttuarkisto](#) | [SHERPA/ROMEO ja kustantajat](#) | [Rinnakkaistallentaminen ja patentit](#) | [Arkistoitujen kirjoitusten käyttö](#) | [Tekijänoikeuspolitiikan muodostaminen](#)

Yleistä rinnakkaistallentamisesta

1. Yleistä rinnakkaistallentamisesta

Tieteellinen julkaiseminen on digitaalisen teknologian myötä käynyt läpi perustavanlaatuisen muutoksen. Digiteknologia mahdollistaa tieteellisen tiedon nopean ja maailmanlaajuisen levittämisen. Julkaisujen avoin saatavuus tuo ne myös niiden saataville, joilla normaalisti ei ole mahdollisuuksia kalliiden tieteellisten julkaisujen hankkimiseen tai pääsyä niitä sisältäviin kirjastoihin. Tämä tiedon saatavuuden demokratisoitumisprosessi on tapahtunut niin globaalilla kuin kansallisella tasolla.

Yliopistojen näkökulmasta tieteellinen julkaisutoiminta on perinteisesti merkinnyt kaksin tai jopa kolminkertaista maksamista julkaisun saatavuudesta. Ensiksi julkaisun kirjoittavan tutkijan työ rahoitetaan julkisin rahoituskeinoin sekä tutkijan itsensä toimesta vähintäänkin työajan muodossa. Tämän jälkeen tutkija lähettää korvauksetta artikkelinsa käsikirjoituksen tiedejulkaisijalle, joka myy julkaisun takaisin tiedeyhteisölle. Tiedekirjasto ostaa lopulta artikkelin takaisin lehtitilauksen muodossa. Ääritapauksessa tutkijalle itselleen ei jää mitään käyttöoikeuksia julkaisemaansa artikkeleihin.

Vastauksena tähän dilemmaan ja tieteellisen tiedon maailmanlaajuisen saatavuuteen yleisemminkin syntyi tieteellisen tiedon avointa saatavuutta korostava liike, joka korostaa tieteellisen tiedon perustavanlaatuisesta merkityksestä ihmiskunnan tietovarantona ja edistää tiedon vapaata saatavuutta maailmanlaajuisesti. Tämä ajattelu kiteytyy hyvin vuonna 2003 annetussa Berliinin julkilausumassa, jossa korostetaan että jokaisen tiedeyhteisön jäsenen on sitouduttava antamaan oma panoksensa tieteellisen tiedon avoimen saatavuuden takaamiseksi. Tällaisina panoksina pidetään julistuksessa "original scientific research results, raw data and metadata, source materials, digital representations of pictorial and graphical materials and scholarly multimedia material."

Berliinin deklaraation mukaan tieteellisten panosten avoimen saatavuuden on täytettävä kaksi ehtoa:

1. *The author(s) and right holder(s) of such contributions grant(s) to all users a free, irrevocable, worldwide, right of access to, and a license to copy, use, distribute, transmit and display the work publicly and to make and distribute derivative works, in any digital medium for any responsible purpose, subject to proper attribution of authorship (community standards, will continue to provide the mechanism for enforcement of proper attribution and responsible use of the published work, as they do now), as well as the right to make small numbers of printed copies for their personal use.*

2. *A complete version of the work and all supplemental materials, including a copy of the permission as stated above, in an appropriate standard electronic format is deposited (and thus published) in at least one online repository using suitable technical standards (such as the Open Archive definitions) that is supported and maintained by an academic institution, scholarly society, government agency, or other well-established organization that seeks to enable open access, unrestricted distribution, inter operability, and long-term archiving.*

Suomesta yliopistojen rehtorien neuvosto allekirjoitti julkilausuman vuonna 2006.

Berliinin julkilausuman jälkeen tieteellisen tiedon saatavuutta on edistetty usealla eri forumilla kansainvälisellä tasolla ja kansallisella tasolla tutkimusrahoittajien ja yliopistojen tutkimusjulkaisujen rinnakkaistallentamista edellyttävien päätösten muodossa. Seuraavassa esitellään Euroopan yhteisön toimenpiteitä tieteellisen tiedon avoimen saatavuuden takaamiseksi. Tämän jälkeen tarkastellaan, miten eri yliopistoissa

on sovellettu tutkimusjulkaisujen rinnakkaistallentamisen muodossa tieteellisen tiedon avoimen saatavuuden periaatetta. Tätä ennen selvennetään kuitenkin eräitä tutkimustiedon avoimeen saatavuuteen liittyviä käsitteitä.

Rinnakkaistallentaminen ja open access -julkaisut

Kun tarkastellaan tieteellisen tiedon avointa saatavuutta erityisesti tutkimusjulkaisujen kohdalla, on pidettävä erillään tutkimusjulkaisujen käsikirjoitusten kopioiden tallentaminen tutkimuslaitoksen tai vastaavan avoimeen arkistoon ja niin sanottu open access -julkaisu toiminta. Open access -julkaisuilla tarkoitetaan aikakauskirjoja tai muita julkaisuja, jotka ovat avoimesti saatavissa tietoverkossa. Nämä aikakauskirjat rahoittavat usein toimintansa kirjoittajamaksuilla, julkisilla varoilla, institutionaalisella tuella ja mainosvaroin.

Rinnakkaistallentamiseen perustuvaa tieteellisten kirjoitusten avointa saatavuutta nimitetään usein "Vihreäksi tieksi" ja open access -julkaisujen kautta tapahtuvaa tieteellisen tiedon välittämistä puolestaan kutsutaan "Kultaiseksi tieksi." Kuten jäljempänä nähdään, EU:n komissio asettaa etusijalle tieteellisen tiedon avoimen saatavuuden rinnakkaistallentamiseen perustuvan järjestelmän kautta, koska vain näin voidaan luoda myös taloudellisesti pitkällä tähtäimellä kestävä ratkaisu. Helsingin yliopisto on tässä samoilla linjoilla komission kanssa ja perustaa oman tieteellisen tiedon avoimen saatavuuden politiikkansa tutkimusjulkaisujen rinnakkaistallentamiselle.

 EU ja Tieteellisen tiedon saatavuus | Ulkomaisia Open Access-käytäntöjä

EU ja Tieteellisen tiedon saatavuus

Tieteellisen tiedon saatavuus ja mahdollisimman laaja leviäminen on ollut Euroopan yhteisön tavoitteena koko 2000-luvun. Komissiossa on pitkään tutkittu eurooppalaisia tieteellisiä julkaisumarkkinoita [1] ja pyritty eurooppalaisen tutkimusalueen luomiseen. Julkaisumarkkinoita käsittelevän tutkimuksen tuloksena todettiin, että tieteellisten aikakauskirjojen hinnat ovat nousseet vuosina 1975-1995 200% - 300% yli inflaation. Yksi tutkimuksen suosituksista oli *yleisen saatavuuden takaaminen julkisin varoin rahoitettuun tutkimukseen pian julkaisemisen jälkeen*.

Tämän jälkeen komissio on yleisemmällä tasolla keskittynyt eurooppalaisen tutkimusalueen luomiseen. Vuonna 2007 se julkaisi Vihreän Kirjan "Eurooppalainen tutkimusalue, uusia perspektiivejä." Tämän jälkeen ministerivaliokunnan Lissabonin johtopäätelmässä maaliskuussa 2008 todettiin, että EU:n ja jäsenvaltioiden tulisi poistaa esteet tiedon vapaalle liikkuvuudelle luomalla "viides vapaus", joka perustuisi ennen kaikkea

"... facilitating and promoting the optimal use of intellectual property created in public research organisations so as to increase knowledge transfer to industry, in particular encouraging open access to knowledge and open innovation."[2]

Tähän liittyi komission suositus IP -oikeuksien hallinnasta tiedon siirrossa COM(2008)1329 julkisissa tutkimuslaitoksissa. Komission mukaan kaiken tiedon siirron pitää edistää tutkimustulosten avointa saatavuutta.

Ministerivaliokunnan johtopäätökset "Tieteellinen tieto digiaikana".

Vuonna 2007 komissio antoi *tieteellistä tietoa digiajalla koskevan julkilausuman*, [3] jossa painotettiin, että oli käynnistettävä prosessi, joka takaisi tieteellisen tiedon saatavuuden ja leviämisen ja tuottaisi strategian sen pitkäaikaissäilytykseen. Tämä koski ennen kaikkea tieteellisiä julkaisuja ja tutkimusdataa. Komissio totesi mm., että "Fully publicly funded research data should in principle be accessible to all."

Loppuvuodesta 2007 Euroopan Unionin ministerivaliokunta antoi tieteellistä tietoa digiaikana koskevat johtopäätöksensä. Siinä kehoitettiin jäsenmaita tehostamaan kansallisia strategioita ja rakenteita, jotka koskevat tieteellisen tiedon saatavuutta, säilyttämistä ja levittämistä. Jäsenmaita kannustettiin tekemään keskinäistä yhteistyötä tällä alueella. Ministerivaliokunta kehotti komissiota kokeilemaan tutkimusjulkaisujen avointa saatavuutta tutkimuksen puiteohjelmien yhteydessä ja tukemaan kokeiluja ja infrastruktuureja, jotka tuovat yli rajojen menevää lisäarvoa tieteellisen tiedon saatavuudelle ja säilyttämisellä. Komissiota kehoitettiin myös koordinoimaan jäsenmaiden tieteellisen tiedon saatavuutta koskevaa politiikkaa.[4]

Eurooppalaisen tutkimusalueen luominen tiivistyy hyvin Euroopan tutkimusalueen (ERA) johtokunnan ensimmäisessä raportissa, jossa todetaan

" We will know the ERA is a shared responsibility in 2030 when we see: [...] _All outputs of public, non-military funded research will be available via 'open access' to all concerned and interested." [5]

Seuraavassa esitellään pohjoismainen esimerkki ministerivaliokunnan johtopäätösten kansallisesta toimeenpanosta.

 Tieteellisen tiedon saatavuus ja Euroopan unionin rahoitusmekanismit | Tanskan malli

1 Study on the economic and technical evolution of the scientific publication markets in Europe, 2006 (Commissioned by Research Directorate-General).

2 Lisbon European Council Conclusions March 2008

3 Communication on scientific information in the digital age: access, dissemination and preservation (COM(2007)56)

4 Council Conclusions on scientific information in the digital age: access, dissemination and preservation (November 2007)

5 First Report of the European Research Area Board (2009)

Tanskan malli

Tanskassa hallitus nimitti erityisen Open Access valiokunnan saattamaan voimaan maan sisäisesti Euroopan ministerivaliokunnan johtopäätökset digitaalisen tieteellisen tiedon saatavuudesta, levittämisestä ja pitkäaikaissäilytyksestä. Open Access valiokunta antoi mietintönsä toukokuussa 2010.[1]

Mietinnössä annettiin 14 suositusta, joiden läpivieminen saattaisi voimaan ministerivaliokunnan suositukset tieteellisen tiedon saatavuudesta,

säilyttämisestä ja levittämisestä. Mietinnössä todetaan, että se koskee periaatteessa sekä kultaista, "tekijä maksaa" – mallia että vihreää, rinnakkaisallentamista toteuttavaa mallia, mutta *komission mielestä vihreä tie on parempi*, mikä näkyy myös toimenpide-ehdotuksissa. Seuraavassa esitellään tiivistetysti mietinnön ehdotukset. Lisätietoja saa itse mietinnöstä.

1. Tiedeministeriö luo kansallisen open access politiikan, jonka päätarkoituksena on, että julkisesti rahoitetun tutkimuksen tulokset ovat mahdollisimman laajasti vapaasti saatavissa.
2. Tutkimusneuvosto ja säätiöt saattavat voimaan kansallisen politiikan mukaisen open access politiikan.
3. Yliopistot ja muut tutkimuslaitokset saattavat voimaan kansallisen politiikan mukaisen open access politiikan.
4. Bibliometriset tutkimusindikaattorit koordinoidaan kansallisen open access politiikan kanssa.
5. Julkisessa tutkimusrahoituksessa edellytetään, että tutkimustulokset ovat saatavissa sekä tutkimusinstituution omista tietokannoista että yhteisen internet-portaalin välityksellä, joka luodaan tanskalaisille tutkimustuloksille. Portaalin kautta saatavilla olevista tutkimustuloksista täytyy selkeästi käydä ilmi se yliopisto, mistä yliopistosta tutkimustulokset ovat peräisin.
6. Tanskalaisia tiedekustantajia kehoitetaan esittämään, miten tanskalaiset tiedejulkaisut ja monografiat saadaan open access muotoon.
7. DEFF (Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek) koordinoi Open Access valiokunnan suositusten voimaansaatamisen.
8. Suuren yleisön tiedottaminen Open access politiikasta.
9. Tanskalaisen open access politiikan koordinoiminen kansainvälisellä tasolla.
10. Open Access saatavuuden huomioon ottaminen konsortiolisensseissä.
11. Jäsenyys Confederation of Open Access Repositories:ssa.
12. Kansallisen portaalin yhteydessä kehitetään tieteellisten julkaisujen pitkäaikaissäilytysjärjestelmä, joka mahdollistaa niiden lukemisen ja käyttämisen tulevaisuudessa.
13. Perustetaan yhteistyöelin, jossa on edustettuina eri primääriin tutkimusdatan kanssa tekemisissä olevat intressitahot. Heidän tehtävänsä on laatia suunnitelma, miten tanskalainen tutkimusdata voidaan arkistoida niin, että taataan pääsy siihen sekä nyt että tulevaisuudessa.
14. Tanskan tulisi olla jäsen kahdessa keskeisessä tieteellisen tiedon käyttöä ja säilyttämistä käsittelevissä järjestöissä: The Alliance for Permanent Access ja DataCite.

 Tanskan malli | Tieteellisen tiedon saatavuus ja Euroopan unionin rahoitusmekanismit

1 Anbefalinger til implementering af Open Access i Danmark, Rapport fra Open Access Udvalget. Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek, 2010.

Tieteellisen tiedon saatavuus ja Euroopan unionin rahoitusmekanismit

Komissio on soveltanut tiedon avointa saatavuutta 7. tutkimuksen puiteohjelmassa sekä ERC:n rahoituksessa. Tutkimustiedon avoimen saatavuuden periaatteen soveltaminen 8. tutkimuksen puiteohjelmassa on tällä hetkellä hallitusten välisen neuvottelun kohteena.

Tutkimuksen 7. puiteohjelman open access pilottiprojekti

EU:n komissio perusti 7:n tutkimuksen puiteohjelman yhteyteen *open access pilottiprojektin* tietyille aloille: energia, ympäristö mukaan luettuna ilmaston muutos, terveys, ICT, tutkimusinfrastruktuurit, tiede yhteiskunnassa, yhteiskunta-taloustieteet ja humanistiset tieteet. Pilotissa edellytettiin tutkijoita tallettamaan viimeisen käsikirjoitusversion tai julkaistun version kopion artikkelistaan oman instituutiossa avoimeen arkistoon tai aihe-kohtaiseen arkistoon. Mikäli tällaista ei ole, komissio luo oman väliaikaisen arkistonsa Open Aire -hankkeen yhteyteen. Tallentamisen täytyy tapahtua heti, jos artikkeli on alun perin julkaistu open access muodossa. Muussa tapauksessa 6-12 kuukautta julkaisemisesta alasta riippuen. Artikkelin pitäisi olla vapaasti kaikkien saatavilla arkiston välityksellä. Komissio luo portaalin, jonka välityksellä artikkelit löytyvät institutionaalisista arkistoista.[1]

European Research Councilin rahoitusehdot

European Research Council (ERC) julkaisi joulukuussa 2006 tieteellisen neuvostonsa open access julkilausuman. Joulukuussa 2007 ERC julkaisi ohjeistuksen, joka koski ERC:n rahoittaman tutkimuksen tulosten avointa saatavuutta.[2] Tämän ohjeistuksen mukaan rinnakkaisarvioituiden tieteelliset artikkelit täytyy rinnakkaisallentaa sopivaan arkistoon enintään 6 kuukauden kuluessa julkaisemisesta. Sama koskee tutkimusdataa, joka on tallennettava asianmukaiseen tietokantaan niin pian kuin mahdollista ja enintään 6 kuukauden kuluttua julkaisemisesta. ERC suosittelee rinnakkaisallentamiseen perustuvaa open access -menettelyä. Sen ohjeet sisältyvät rahoitusta koskevaan mallisopimukseen ja niitä sovelletaan projektin aikana ja sen jälkeen niin kauan kun projektiin perustuvia artikkeleja julkaistaan.

 Tanskan malli | Tieteellisen tiedon saatavuus ja Euroopan unionin rahoitusmekanismit

1 www.openaire.eu

2 [Guidelines on Open Access to ERC funded research results 2007](#)

Ulkomaisia Open Access-käytäntöjä

Maailmalla oli huhtikuussa 2010 44 tutkimustulosten avointa saatavuutta edellyttävää niin sanottua *rahoittajamandaattia*. Tunnetuimpia näistä ovat Yhdysvaltojen National Institutes of Health (NIH):n mandaatti, joka pohjautuu erilliseen lainsäädäntöön. Maailman suurin yksityinen lääketieteellisen tutkimuksen rahoittaja, Wellcome Trust Isosta-Britanniasta edellyttää myös rahoittamiensa tutkimusten tulosten avointa saatavuutta enintään 6 kk ensimmäisestä julkaisemisajankohdasta. NIH:in ja Wellcome Trustin mandaatit koskevat sekä tutkimusjulkaisuja että tutkimusten taustadataa. CERNillä, Deutsche Forschungsgemeinschaftilla ja Canadian Institutes of Health Researchillä on myös vastaava mandaatti muutamia esimerkkejä mainitaksemme.

Euroopan yliopistojen yhdistys suosittelee vuonna 2008 yliopistojen institutionaalisten repositorioiden perustamista ja Open Access mandaattien voimaan saattamista yliopistotasolla. Maaliskuussa 2010 olikin maailmanlaajuisesti voimassa jo 90 *yliopistokohtaista rinnakkaisallentamista edellyttävää open access mandaattia*.

 Ruotsi | Iso-Britannia | USA

Ruotsi

Chalmers University

"All research published by Chalmers' researchers must be made available in an open archive, normally within six months of publication although no later than 12 months. This means that researchers at Chalmers must submit a full-text copy of all their publications in electronic form to Chalmers Publication Library (CPL)".

The policy applies from 1st January 2010.

Yliopiston ohjeiden mukaan tekijänoikeuksien kokonaisluovutusta on vältettävä mahdollisuuksien mukaan. Tekijän olisi pidätettävä itsellään oikeus artikkelinsa rinnakkaisjulkaisemiseen tai vähintäänkin oikeus sen tallentamiseen yliopiston avoimeen arkistoon enimmillään 6 kuukauden kuluttua artikkelin julkaisemisesta. Poikkeuksellisissa tapauksissa tämä aika voi olla 12 kuukautta julkaisuajankohdasta. Mikäli mahdollista yliopisto myös suosittelee tutkijoita julkaisemaan vapaasti saatavissa olevissa Open Access -julkaisuissa.

Poikkeuksia rinnakkaistallentamiseen voidaan myöntää erityistapauksessa. Tällöin täytyy olla olemassa tutkijan arvostukseen liittyvä syy siihen, miksi tietty artikkeli täytyy julkaista sellaisessa aikakauskirjassa, joka ei salli rinnakkaistallentamista. Pyyntö tällaisen poikkeuksen myöntämiselle täytyy tehdä kirjallisesti ensimmäiselle vararehtorille.

Ruotsin Vetenskapsrådet

Vuoden 2010 hauista lähtien Ruotsin Vetenskapsrådet on edellyttänyt, että "(r)esearchers who receive funding from the Swedish Research Council must archive their articles in open databases within 6 months of publication, or publish directly in Web-based journals that use Open Access."

Vetenskapsrådetin määräykset koskevat tällä hetkellä ainoastaan rinnakkaisarvioituja kirjoituksia, jotka on julkaistu aikakauskirjoissa tai kokousraporteissa. Ne eivät koske monografioita tai kirjoissa julkaistuja erillisiä lukuja.

 Ruotsi | Iso-Britannia | USA

Iso-Britannia

Englannissa kaikki 7 research councilia edellyttää rahoittamaansa tutkimukseen perustuvien julkaisujen avointa saatavuutta.

Suurin osa niistä edellyttää julkaisujen tallentamista institutionaaliseen repositioon. Osa hyväksyy myös alakohtaisen repositorion.[1]

 Ruotsi | Iso-Britannia | USA

1 ks. tarkemmin

USA

Yhdysvalloissa yliopistoissa tapahtuva rinnakkaistallentaminen on yleensä toteutettu toisin kuin Euroopassa. Yhdysvaltalaisissa yliopistoissa kunkin tiedekunnan jäsenet luovuttavat yleisellä tasolla ei- yksinomaisen ja peruuttamattoman oikeuden kaikkien julkaisujensa rinnakkaistallentamiseen yliopistolle. Tämä antaa yliopistolle suoraan puhevallan suhteessa kustantajiin. Erittäin poikkeuksellisissa tapauksissa voidaan yksittäinen tiedekunnan opettaja vapauttaa tietyn julkaisun osalta tallentamisesta. Julkaisujen jakaminen arkistosta on toteutettu joko Creative Commons lisenssin avulla, mikä on mahdollista kun yliopistolle on siirtynyt rinnakkaistallentamisoikeus, tai yliopiston omalla lisenssillä.

Harvard

Harvard University will have the non-exclusive right to preserve and make your material publicly available without charge from the Repository, as it may evolve. If your material is subject to the Open Access Policy, Harvard also will have the additional non-exclusive rights granted under that policy. In all cases, however, the copyright in the material will continue to be owned by you (or the publisher or other party to whom you may have transferred it).

Tarkempia tietoja Harvardin politiikasta ja käyttölisensseistä löytyy [Harvardin yliopiston sivuilta](#).

MIT Faculty Open-Access Policy

The Faculty of the *Massachusetts Institute of Technology* is committed to disseminating the fruits of its research and scholarship as widely as possible. In keeping with that commitment, the Faculty adopts the following policy: Each Faculty member grants to the Massachusetts Institute of Technology nonexclusive permission to make available his or her scholarly articles and to exercise the copyright in those articles for the purpose of open dissemination. In legal terms, each Faculty member grants to MIT a nonexclusive, irrevocable, paid-up, worldwide license to exercise any and all rights under copyright relating to each of his or her scholarly articles, in any medium, provided that the articles are not sold for a profit, and to authorize others to do the same. The policy will apply to all scholarly articles written while the person is a member of the Faculty except for any articles completed before the adoption of this policy and any articles for which the Faculty member entered into an incompatible licensing or assignment agreement before the adoption of this policy. The Provost or Provost's designate will waive application of the policy for a particular article upon written notification by the author, who informs MIT of the reason.

To assist the Institute in distributing the scholarly articles, as of the date of publication, each Faculty member will make available an electronic copy of his or her final version of the article at no charge to a designated representative of the Provost's Office in appropriate formats (such as PDF) specified by the Provost's Office.

The Provost's Office will make the scholarly article available to the public in an open- access repository. The Office of the Provost, in consultation with the Faculty Committee on the Library System will be responsible for interpreting this policy, resolving disputes concerning its interpretation and application, and recommending changes to the Faculty.

MIT:n artikkelit lisensoidaan [Creative Commons lisenssillä](#), joka edellyttää tekijän nimen mainitsemista ja ainoastaan ei-kaupallista käyttöä.

[Enemmän MIT:n open access politiikasta](#).

Rinnakkaistallennusprosessi Helsingin yliopistossa

Seuraavassa esitellään tiivistetyssä muodossa, miten rinnakkaistallentamisprosessi etenee Helsingin yliopistossa. Koska rinnakkaistallentaminen on sidottu yliopistossa käytössä olevaa tutkimuksen hallintajärjestelmään (TUHAT), prosessissa on täytynyt ottaa huomioon järjestelmän asettamat reunaehdot. Tätä kirjoitettaessa järjestelmä ei myös ole ollut toiminnassa, joten osa prosesseista on vielä hypoteettisella tasolla.

Tietojen syöttäminen järjestelmään

1. a) Tutkija toimittaa julkaisuarkistolle pdf -kopion julkaistavaksi hyväksytyistä vertaisarvioidusta kirjoituksestaan (final draft, post print). Pdf:n mukaan liitetään tutkijan henkilötiedot ja laitos, tiedot lehdestä ja julkaisujankohta (jos tiedossa).

Vaihtoehtoisesti tutkija tallentaa kirjoituksen final draftin pdf:n suoraan TUHAT-järjestelmän kautta julkaisuarkistoon.

1.b) Kirjasto saa muusta lähteestä ilmoituksen HY:n tutkijan julkaistusta kirjoituksesta. Kirjasto ottaa yhteyden tutkijaan, varmistaa tämän henkilöllisyyden ja pyytää tutkijaa lähettämään julkaistavaksi hyväksytyyn rinnakkaisarvioidun kirjoituksen version kirjastolle tai tallentamaan sen suoraan TUHATin kautta.

2. Digitaalisen arkiston ylläpitäjä tallentaa kirjoituksen metatiedot.

3. Mikäli tutkija julkaisee artikkelinsa sellaisessa tieteellisessä julkaisussa, joka on heti tai viimeistään yhden vuoden kuluttua virallisesta julkaisuajankohdasta yleisölle avoimesti saatavilla, julkaisuarkistoon voidaan tallentaa ainoastaan linkki avoimesti saatavilla olevasta artikkelista. Tutkijan niin toivoessa voidaan tallentaa myös artikkelin kopio tallentaa arkistoon. Tämä voi olla edullista tutkijalle, jos hän haluaa esimerkiksi kerätä oman instituutiossa arkistoon kaikki julkaisunsa.

Tässä yhteydessä on huomattava, että suuret ulkomaiset kustantajat edellyttävät yleensä, että avoimeen arkistoon arkistoidun tutkijan final draftin yhteyteen liitetään myös linkki julkaistuun artikkeliin.

Rinnakkaistallennusluvan hankkiminen

1. Kirjasto pyytää tutkijan tai tutkijoiden luvan kirjoituksen tallentamiseen. Mikäli tutkija tallentaa kirjoituksen TUHAT:in kautta, hän voi samassa yhteydessä hyväksyä rinnakkaistallentamisluvan kirjoituksen osalta.

2. Jos kyseessä on useamman kirjoittajan kirjoitus, kirjasto tarkistaa, hyväksyykö lehti corresponding author'in tekijänoikeuslupien myöntäjäksi. Jos hyväksyy, corresponding author myöntää luvan. Muussa tapauksessa kirjasto tiedustelee tutkijalta, voidaanko tallennuslupa hankkia samassa yhteydessä julkaisusopimuksen tekemisen kanssa. Jos ei, tutkija toimittaa sähköpostiosoitteet kirjastolle, joka hankkii tallennusluvut.

3. Lupamenettelyä varten on olemassa valmiit sähköiset lomakkeet ja mahdollisuus hyväksyä tallennuslupa TUHAT -järjestelmässä.

4. Lupa tallentamisen pyydetään vain niiltä kirjoittajilta, jotka ovat osallistuneet kirjoituksen lopullisen version kirjoittamiseen, ts. niiltä, joilla on tekijänoikeus artikkeliin. Esimerkiksi tutkimusavustajilla tai tutkimuksen ohjaajilla ei ole tekijänoikeutta heidän projekteissaan syntyneisiin kirjoituksiin. Tästä tarkemmin julkaisuarkiston (ja mielellään myös yliopiston) copyright policy:ssa.

5. Jos joku kirjoituksen tekijöistä kieltää tallentamisen, kirjoitusta ei tallenneta. Vastaavasti, jos joku kirjoittajista myöhemmin ottaa yhteyttä ja väittää, ettei hänen lupaansa ole saatu, kirjoitus voidaan pyynnöstä poistaa arkistosta.

Suhde kustantajiin

1. Kirjasto tarkistaa kustantajien OA -politiikan SHERPA/ROMEOn kautta ja pitää yllä ajantasaista luetteloa kotimaisten ja ulkomaisten kustantajien copyright politiikasta. Viime kädessä on kuitenkin aina tarkistettava yksittäinen sopimus.

2. Yliopistolla laaditaan kustannussopimuksen liite, jossa tutkija pidättää kirjoituksen rinnakkaistallentamisoikeuden. Tarvittaessa kirjasto avustaa tutkijaa mahdollisissa neuvotteluissa kustantajan kanssa.

3. Jos kirjoittajan oikeudesta tallentaa kirjoituksen julkaistuksi hyväksytyt käsikirjoitusversio yliopiston avoimeen arkistoon on epäselvyyttä, kirjasto ottaa yhteyden kustantajaan ja selvittää asian.

4. Ellei kustannussopimuksessa kielletä rinnakkaistallentamista, tai siitä muuten ei selkeästi käy ilmi, ettei se salli rinnakkaistallentamista, tai ellei kirjallista sopimusta ole lainkaan olemassa, lähtökohtana on, että kirjasto voi tallentaa kirjoittajan viimeisen käsikirjoitusversion julkaisuarkistoon.

5. Jos kustantaja ei salli kirjoituksen final draftin tallettamista julkaisuarkistoon, kirjasto ottaa yhteyttä kirjoittajaan tai kirjoittajiin ja tiedustelee, haluavatko he tallentaa arkistoon käsikirjoitusversion kirjoituksesta (pre-print). Tähän versioon kustantajalla ei ole mitään oikeuksia.

6. Jos kustantaja haluaa tallentaa arkistoon oman julkaistun versionsa kirjoituksesta (publisher's pdf), kirjasto ottaa yhteyden kustantajaan ja pyytää tältä tämän version.

7. Rinnakkaistallentaminen ei missään vaiheessa saa loukata minkään tahon tekijänoikeuksia.

Tietojen syöttäminen järjestelmään | Rinnakkaistallennusluvan hankkiminen | Suhde kustantajiin

Tekijänoikeudet

Tekijänoikeudet yleensä

- Tekijänoikeudellinen teostaso
- Tekijän yksinoikeudet

Moraaliset oikeudet

- Tekijämeriitti
- Respektioikeus
- Moraalisten oikeuksien luovuttamattomuus
- Moraaliset oikeudet ja rinnakkaistallennus

Taloudelliset oikeudet

Teoksen kappaleen valmistaminen

Teoksen saattaminen yleisön saataviin

- Yleisölle välittämisoikeus
- Julkinen esitysoikeus
- Teoskappaleen levitysoikeus
- Julkinen näyttämisoikeus

Teoksen julkistaminen

Teoksen julkaiseminen

Teoksen muuntelu

Uuden itsenäisen teoksen luominen

Tekijänoikeuden rajoitussäännökset

- Yksityinen käyttö
- Sitaattioikeus
- Tieteen ja opetuksen rajoitussopimukset
- Opetus-, tutkimuskäyttö ja sopimuslisenssit
- Kirjastojen ja arkistojen asema

Tekijänoikeuksien luovutuksesta

- Tekijänoikeuksien edelleen luovutus ja teoksen muokkaaminen
- Kustannussopimuksia koskeva sääntely

Tekijänoikeuden kesto

Tekijänoikeuden lähioikeudet

Tietokannat

- Tietokantojen sui generis-suoja
- Luettelosuoja

Hallinnointitietojen suoja

- Teknisten suojauskeinojen suoja
- Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

Tekijänoikeudet yleensä

Tekijänoikeudellinen teostaso

Tekijänoikeudella suojataan mannereurooppalaisessa tekijänoikeusjärjestelmässä tekijän suhdetta teokseensa. Teosta suojataan *tekijänsä omaperäisen ilmaisun tuloksena*.

Tekijänoikeus *ei suoja*a ideoita eikä tosiseikkoja vaan *sitä muotoa, jonka tekijä ilmaisulleen antaa*. Käytännössä tämä niin sanottu tekijänoikeudellinen teostaso on ollut hyvin matala.

Tekijän yksinoikeudet

Tekijänoikeus antaa tekijälle yksinoikeuden määrätä teoksen käytöstä laissa mainituin tavoin. Tekijän moraaliset oikeudet puolestaan suojaavat tekijän henkilökohtaista suhdetta teokseensa riippumatta siitä, ovatko teoksen taloudelliset hyödyntämisoikeudet luovutettu edelleen. Tekijänoikeudellinen suoja jaetaan Suomen tekijänoikeuslaissa taloudellisiin oikeuksiin ja niin sanottuihin moraalisiin oikeuksiin.

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Moraaliset oikeudet

Tekijämeriitti

Tekijän moraalilla oikeuksilla suojataan mannereurooppalaisessa tekijänoikeusjärjestelmässä tekijän erityistä suhdetta teokseensa. Ne suojaavat tekijän kunniaa ja mainetta; niiden avulla pyritään muun muassa estämään se, ettei teosta myöhemmin tarvella tavalla, joka saattaisi tekijän taiteellisen arvostuksen kyseenalaiseksi. Moraaliset oikeudet turvaavat myös sen, että tekijä aina tunnustetaan teoksensa tekijäksi tai tekijän toivomuksesta, tekijän nimi voidaan teoksesta myös poistaa.

Moraaliset oikeudet antavat tekijälle oikeuden meriittiin; ne suojaavat tekijän oikeutta tulla mainituksi hyvän tavan mukaisesti aina kun hänen teostaan tai sen osaa käytetään. Akateemisessa maailmassa tämä oikeus on ehkä keskeisin tekijänoikeuden komponentti ja ehkä ainut todellinen tekijänoikeudesta nouseva kannustinmekanismi. Tämän vuoksi on ensisijaisen tärkeää, että kaikissa eri verkkolevitysyrityksissä pidetään huolta siitä, että tekijän nimi pysyvästi säilyy teoksen tai sen osan yhteydessä erilaisten pysyvien tunnisteiden avulla. Lisenssiehdoissa on myös veloitettava jatkokäyttäjät aina ilmoittamaan teoksen lähteen ts. tekijän nimen ja sen mistä teoksen löytää (esimerkiksi yliopiston digitaalinen arkisto). Tekijän nimi on myös aina oltava pysyvästi koodattuna teoksen metatiedoissa.

Respektioikeus

Moraalisten oikeuksien toinen komponentti, ns. respektioikeus, suojaa tekijän kunniaa ja mainetta. Tällä tarkoitetaan sitä, että teosta ei saa muuttaa tekijän kunniaa tai mainetta loukkaavalla tavalla. Tämä tarkoittaa myös tapauksia, jolloin tekijä on pätevästi sopimuksella luovuttanut teoksen muokkausoikeuden. Jos teos tästä huolimatta esimerkiksi esitetään sellaisessa yhteydessä, että se loukkaa tekijän kunniaa tai sitä muutetaan siinä määrin, että tekijä kokee sen loukkaavaksi, kyseessä on tekijän respektioikeuden loukkaus.

Moraalisten oikeuksien luovuttamattomuus

Tekijä ei lain mukaan voi pätevästi luovuttaa moraalisia oikeuksiaan muuta kuin tarkoin rajattua tarkoitusta varten. Lain mukaan tekijä voi sitovasti luopua moraalista oikeuksistaan vain mikäli kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen. *Lähtökoh taisesti moraalisten oikeuksien luovutusta koskeva sopimus on mitätön.* (TekijäL 3§)

Tekijän moraaliset oikeudet ja rinnakkaistallentaminen

Tekijän moraaliset oikeudet turvataan rinnakkaistallentamisen yhteydessä niin, että tekijän nimi näkyy aina artikkelin yhteydessä ja käyttöehdoissa kielletään teoksen muuttaminen. Tämän lisäksi artikkelin metatiedoissa on pysyvästi tekijän ja artikkelin nimi. Näiden, ns. oikeuksien hallinnointitietojen (digital rights management information) poistaminen tai muuttaminen ilman lupaa on sanktioitu tekijänoikeuslaissa.

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Taloudelliset oikeudet

Tekijän taloudelliset oikeudet on laissa jaettu toisaalta tekijän oikeuteen määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta ja toisaalta oikeuteen määrätä teoksen saattamisesta yleisön saataville. Tekijän tai hänen oikeudenhaltijansa suostumus vaaditaan silloin, kun teosta käytetään näillä tavoin, ellei lain rajoitussäännöksissä ole käyttöä sallittu. Tekijän määräysoikeus ulottuu lain mukaan teokseen muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekoa käyttäen. (TekijäL 2§)

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Teoksen kappaleen valmistaminen

Teoksen kappaleen valmistamisena pidetään lain mukaan kaikkea teoksen kopioimista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Näin ollen, kun esimerkiksi digitoidaan paperimuodossa olevaa aineistoa, tämä edellyttää suostumusta aineiston oikeudenhaltijalta. Kirjallisten teosten kohdalla tämä yleensä on kirjan kirjoittaja tai hänen oikeudenhaltijansa. Kustantajan suostumus voidaan julkaistun aineiston osalta tarvita silloin, kun kyse on uudemmassa aineistosta, ja kustannusoikeudet ovat alkuperäisen kustannussopimuksen mukaan nimenomaisesti sisältäneet myös sähköiset julkaisu-oikeudet.

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Teoksen saattaminen yleisön käsiin

Oikeus määrätä teoksen yleisön saataviin saattamisesta jaetaan laissa neljään eri osa-alueeseen:

Yleisölle välittämisoikeus

1) *teoksen välittämiseen yleisölle johtimitse tai johtimitta*, mihin sisältyy myös *teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana*. Tämä tarkoittaa teoksen käyttämistä esimerkiksi tietoverkon välityksellä. Oleellista teoksen välittämisessä yleisön saataville on, että teos on *immateriaalisessa muodossa*. Tämä oikeus ei koske fyysisiä teoskappaleita.

Julkinen esitysoikeus

2) *teoksen esittämistä julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle* (julkinen esitysoikeus). Esimerkiksi sävelteosten esittäminen konsertissa kuuluu tähän kategoriaan.

Teoskappaleen levitysoikeus

3) *teoksen kappaleen tarjoamista myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitettäväksi yleisön keskuuteen* (teoskappaleen levitysoikeus). Audiovisuaalisten teosten ja sävelteosten levittäminen yleisölle DVD:llä tai CD:llä kuuluu levitysoikeuden piiriin. Oleellista on, että kyseessä on *fyysisten teoskappaleiden* levittäminen yleisölle. Teosten välittäminen yleisölle digitaalisessa muodossa ei näin ollen kuulu levitysoikeuden piiriin Suomen lain mukaan.

Julkinen näyttämisoikeus

4) teoksen näyttäminen julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä, esimerkiksi museossa tai galleriassa.

Laissa todetaan erikseen, että julkisena esittämisenä ja yleisölle välittämisenä pidetään myös esittämistä ja välittämistä ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille.

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Teoksen julkistaminen

Tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä teoksensa saattamisesta yleisön saataviin. Hänellä on yksinomainen oikeus määrätä teoksensa *julkistamisesta*.

Lain mukaan teos katsotaan julkistetuksi, *kun se on luvallisesti saatettu yleisön saataviin* (Tekijäl 8§). Kun teos tallennetaan yliopiston avoimeen arkistoon tekijän luvalla, se tulee yleisön saataville ja julkistetuksi riippumatta siitä, julkaistaanko se vielä erikseen jossain julkaisussa tai muulla tavoin.

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Teoksen julkaiseminen

Tekijänoikeuslain mukaan teoksen julkaiseminen tarkoittaa sitä, kun *sen kappaleita tekijän suostumuksella on saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen*. Tässä yhteydessä on tärkeää huomata, että laki puhuu *fyysisistä teoskappaleista* ja niiden levittämisestä yleisölle. Tämä tarkoittaa, että Suomen tekijänoikeuslain mukaan teosta ei pidetä julkaistuna – vaan julkistettuna -, jos se saatetaan digitaalisessa muodossa yleisön saataville esimerkiksi yliopiston digitaalisen arkiston välityksellä tai kirjoittajan omalla web-sivulla. Tällöin lain julkaisemista koskevia säännöksiä ei sovelleta verkkolevityksen yhteydessä.

Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa, että ainoastaan verkossa julkistettuja opinnäytetöitä, ei Suomen nykyisen tekijänoikeuslain kirjaimellisen tulkinnan mukaan pidettäisi julkaistuin vaan ainoastaan julkistettuina. Jos opinnäytetyön paperimuodossa olevia kopioita on riittävästi saatavilla kysynnän huomioon ottaen, voidaan opinnäytetöitä pitää myös julkaistuna.

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Teoksen muuntelu

Tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä lain mukaan teoksensa muuntelemisesta. Tämä tarkoittaa, että teoksen muuntelemiseen, esimerkiksi kirjallisen teoksen dramatisointiin tai kääntämiseen tai sävelteoksen sovittamiseen, on saatava alkuperäisen teoksen tekijän suostumus. Muuntelijalle syntyy tekijänoikeus teokseen tässä muodossa, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. (Tekijäl 4.1)

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Uuden itsenäisen teoksen luominen

Jos joku tekee kokonaan uuden teoksen alkuperäisen teoksen pohjalta siten, että alkuperäistä teosta ei enää ole tunnistettavissa, hän ei tähän tarvitse alkuperäisen teoksen tekijän lupaa. Tästä niin sanotusta *vapaata muuntelusta* säädetään laissa seuraavasti: jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen. (TekijäL 4.2)

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Tekijänoikeuden rajoitussäännökset

- Yksityinen käyttö
- Sitaattioikeus
- Tieteellisen tutkimuksen ja opetuksen hyväksi säädetty rajoitussäännökset
- Opetus- ja tutkimuskäyttöä koskevat sopimuslisenssisäännöksen pohjalta tehdyt sopimukset
- Erityisesti kirjastojen ja arkistojen asemasta

Tekijänoikeus antaa teoksen tekijälle ja muille oikeudenhaltijoille erittäin vahvan yksinomaisen oikeuden määrätä teoksensa käytöstä. Laissa on kuitenkin rajoitettu tätä yksinoikeutta yleisen edun kannalta tärkeissä tapauksissa. Jäljempänä käsitellään tutkimusmaailman kannalta tärkeimpiä rajoitussäännöksiä.

Yksityinen käyttö

[takaisin alkuun](#)

Ehkä tärkein yleisen edun kannalta säädetty rajoitus on jokaisen kansalaisen mahdollisuus käyttää teosta omaan yksityiseen käyttöön. Lain mukaan *julkistetusta teoksesta saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöään varten. Siten valmistettua kappaletta ei ole lupa käyttää muuhun tarkoitukseen.*

Kappaleen valmistamisen valmistuttajan yksityistä käyttöä varten saa myös antaa ulkopuolisen suoritettavaksi. Sävellysteoksen, elokuvateoksen, käyttöesineen tai kuvanveistoksen kappaleen valmistamista eikä muun taideteoksen jäljentämistä taiteellisin menetelmin ei kuitenkaan saa antaa toisen tehtäväksi.

Kappaletta ei saa kuitenkaan valmistaa yksityiseen käyttöön tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta, eikä tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokannasta tietokoneen välityksellä. Toisin sanottuna **yksityinen käyttö ei ole sallittua tietokoneohjelmien tai tietokantojen osalta**. Rakennusteoksesta ei myös saa valmistaa kappaletta yksityiseen käyttöön.

Yksityistä käyttöä verkkomaailmassa rajoittaa edelleen lain säännös niin sanotusta **laillisen lähteen vaatimuksesta**. Sen mukaan lain rajoitussäännöksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n 1 momentin vastaisesti kierretty. Käytännössä yksityisen käyttäjän on usein mahdotonta tietää, onko joku teos ladattu tietoverkkoon tekijän luvalla tai onko siitä mahdollisesti lain vastaisesti poistettu oikeuksien hallinta- tai kopioinninestotietoja.

Sitaattioikeus

[takaisin alkuun](#)

Julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Tässä yhteydessä on kuitenkin huomioitava, että lainauksen lähde eli tekijän nimi ja julkaisija tai julkistuspaikka (esim. nettisivu), on aina mainittava.

Tieteellisen tutkimuksen ja opetuksen hyväksi säädetty rajoitussäännökset

[takaisin alkuun](#)

Opetustoiminnassa saa *äänien tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi*. Siten valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen (TekijäL 14.2 §). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että oppitunnilla voi nauhoittaa esimerkiksi oppilaan esittämän sävelteoksen. Tässä yhteydessä on huomattava, että tallentaminen vaatii myös esittäjän itsensä suostumuksen. Alaikäisen kohdalla suostumuksen antaa hänen huoltajansa.

Ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavaan kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta teoksesta tai, jos teos ei ole laaja, koko teos.

Julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia arvostelevaan tai tieteelliseen esitykseen (TekijäL 25§)

Opetus- ja tutkimuskäyttöä koskevat sopimuslisenssisäännöksen pohjalta tehdyt sopimukset

takaisin alkuun

Pohjoismaisessa tekijänoikeuslainsäädännössä on joissain teosten massakäyttötapauksissa, jolloin teosten yksinomainen lisensiointi ei ole ilman merkittäviä kustannuksia mahdollista, säädetty sopimuslainsäädännössä. *Laissa annettu sopimuslainsäädännössä ulottaa tietyn oikeudenhaltijoita edustavan järjestön ja tietyn teosten käyttäjätahon välisen sopimuksen vaikutukset koskemaan myös niitä oikeudenhaltijoita, joita järjestö ei edusta.* Yleensä näillä ulkopuolisilla oikeudenhaltijoilla säilyy oikeus kieltää teostensa käyttö sopimuslainsäädännön nojalla. Suomen laissa on 26 §:ssä annettu yleisiä sopimuslainsäädännöstä koskevia määräyksiä.

Suomen tekijänoikeuslaissa on annettu yleinen sopimuslainsäädännös, joka koskee kappaleiden valmistamista julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi (TekijäL 14.1 §). Näin valmistettuja teoksen kappaleita voi käyttää *opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.* Tämä ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin, josta on olemassa oma, valokopiointia koskevan sopimuslainsäädännön (TekijäL 13 §) nojalla tehty sopimus.

Tekijällä on oikeus kieltää teoksensa käyttö tämän sopimuslainsäädännön nojalla paitsi silloin, kun teos on lähetetty radiossa tai televisiossa. (TekijäL 14.4 §)

Sopimuslainsäädännön pohjalta on solmittu sopimus toisaalta opetusministeriön, ja toisaalta Kopioston ja Tuotoksen välillä YLE:n tai MTV 3:n lähettämien *kotimaisten tv- ja radio-ohjelmien tallentamisesta opetuskäyttöön.* *Sopimus ei koske pitkiä elokuvia, ulkomaisia jatkuva juonellisia sarjoja ja mainoksia.* Elokuvatuottajien tekijänoikeusjärjestö Tuotos voi myöntää luvan kotimaisten elokuvien tallentamisesta opetuskäyttöön. Tallentaminen voi tapahtua yksittäiselle tallenteelle tai opetuslaitoksen sisäiselle verkkopalvelimelle tai eri oppilaitosten väliselle suljetulle verkkopalvelimelle. Opetusministeriön neuvottelema lupa kattaa peruskoulut, lukiot, ammatilliset oppilaitokset, yliopistot ja näiden henkilöstökoulutuksen. Se kattaa myös valtion henkilöstökoulutuksen ja opintokeskukset.

Muita sopimuksia ei tämän sopimuslainsäädännön pohjalta ole solmittu. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että **Suomen tekijänoikeuslaissa ei ole olemassa yleistä rajoitussäädännöstä, joka mahdollistaisi teosten käyttämisen tieteelliseen tutkimukseen tai opetustoimintaan.** Suurimmassa osassa muita EU maita on tämän tyyppinen rajoitussäädännös. Yhdysvalloissa on puolestaan yleinen *fair use* -säännös, joka antaa laajan mahdollisuuden teosten käyttämiseen mm. opetuksessa ja tieteellisessä tutkimuksessa.

Eriyisesti kirjastojen ja arkistojen asemasta

takaisin alkuun

Laissa on annettu erityissäännökset, jotka turvaavat kirjastojen ja arkistojen aineistojen säilyttämistä, entisöimistä ja kokoelmien hallintaa. Tämä säännös antaa asianomaisille laitoksille mahdollisuuden vain siinä tarkoin määrättyihin toimiin, ei laajempaan kappaleiden valmistukseen. Lain mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omista kokoelmissaan olevasta teoksesta:

1. aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;
2. aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;
3. kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;
4. vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta. (TekijäL 16§ 821/2005)

Tämän lisäksi laki antaa mahdollisuuden valmistaa valokopioimalla tai vastaavin menetelmin fyysisiä teoskappaleita lainaamista varten erityisen vahingoittumiselle alttiista materiaalista tai yksittäisistä kirjoituksista. Lain mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen:

1. valmistaa omista kokoelmissaan olevasta vahingoittumiselle alttiista julkistetusta teoksesta kappaleita valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä ja saattaa ne yleisön saataviin lainaamalla, jos teosta ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta;
2. jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä valmistaa kappaleita omista kokoelmissaan oleviin kokoomateoksiin, sanomalehtiin tai aikakauskirjoihin sisältyvistä yksittäisistä kirjoituksista sekä muiden julkaistujen teosten lyhyistä osista annettaviksi lainaajille heidän yksityistä käyttöönsä varten niiden nidosten tai vihkojen asemasta, joihin ne sisältyvät.

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, välittää omista kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle **tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten laitoksen tiloissa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla.** Edellytyksenä on, että välittäminen voi tapahtua teoksen käyttöä koskevien hankinta-, lisenssi- ja muiden sopimusehtojen estämättä ja että muu kuin tässä momentissa tarkoitettu käytön edellyttämä teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty. (TekijäL 16a§)

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yleisöllä on mahdollisuus tutustua arkiston, kirjaston ja tai museon kokoelmiin sähköisessä muodossa ainoastaan verkkoon kytkemättömän laitteen välityksellä, josta myös kopiointimahdollisuus on poistettu.

Laissa on erikseen säädetty ns. vapaakappalekirjastojen oikeudesta käyttää kokoelmiinsa sisältyviä teoksia. Lain mukaan kirjasto, jolle kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetun lain (1433/2007) mukaan on luovutettava teoksen kappale, saa:

1. käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitettuun tavoin ja pykälissä mainittuun edellytyksiin;
2. välittää kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos muu kuin tässä kohdassa tarkoitettu käytön edellyttämä teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty, sellaisen kirjaston tiloissa, jonka kokoelmiin liitettäväksi aineisto kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetun lain mukaan sijoitetaan, sekä eduskunnan kirjastossa ja Kansallisessa audiovisuaalisessa arkistossa;
3. valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleita tietoverkoissa yleisön saataviin saatetuista teoksista;
4. valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleen sellaisesta julkaistusta teoksesta, jonka hankkiminen osaksi kirjaston kokoelmaa on tarpeen, mutta jota ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Mitä 1 momentin 1 ja 4 kohdassa säädetään, sovelletaan myös niihin kirjastoihin, joiden kokoelmiin liitettäväksi 1 momentissa tarkoitettu kirjasto kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetun lain mukaan sijoittaa aineiston. (TekijäL 16 b§ 1436/2007)

Sopimuslissenssisäännös teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Edellä mainittujen varsinaisten rajoitussäännösten lisäksi laissa on annettu *sopimuslissenssisäännös teosten käyttämisestä sopimuslissenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa* (16 d§ 821/2005). Säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa sopimuslissenssin nojalla

1. valmistaa kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen muissa kuin 16 ja 16 a-- 16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;
2. välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisölle muissa kuin 16 a--16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Tekijä voi kuitenkin aina kieltää teoksensa kappaleen valmistamisen tai välittämisen yleisölle sopimuslissenssin nojalla.

Tämän sopimuslissenssisäännöksen perusteella ei toistaiseksi (kesäkuu 2010) ole solmittu sopimuksia.

Asetuksella on säädetty tarkemmin niistä arkistoista sekä yleisölle avoimista kirjastoista ja museoista, joilla on 16, 16 a ja 16 d §:ien mukainen teosten käyttöluupa tai mahdollisuus hyödyntää sopimuslissenssisäännöstä, jos:

1. laitoksen toiminnasta tai sen tehtävistä on säädetty laissa;
2. laitoksella on lainsäädännössä säädetty erityinen arkistointi-, säilyttämis- tai palvelutehtävä;
3. laitoksen toiminta palvelee merkittävässä määrin tieteellistä tutkimusta; tai
4. laitoksen omistaa valtio.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 16 ja 16 a--16 c §:n mukaisesta teoksen kappaleiden valmistamisesta ja siten valmistettujen teoskappaleiden käyttämisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä teoksen välittämisestä yleisöön kuuluvalla henkilölle 16 a-16 c §:n nojalla. (16 e §)

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Tekijänoikeuksien luovutuksesta

Tekijä voi lain mukaan luovuttaa taloudelliset hyödyntämisoikeutensa joko kokonaan tai osittain. Moraalisia oikeuksiaan hän ei voi luovuttaa kuin tarkoin rajattua tarkoitusta varten. Tekijänoikeuksien luovutussopimuksia laadittaessa on muistettava, **ettei teoksen kappaleen luovutukseen sisälly tekijänoikeuden luovutus.** Toisin sanottuna, jos hankkii teoksen kappaleen, esimerkiksi uniikin taideteoksen, on erikseen sovittava, sisältyykö kappaleen luovutukseen myös joidenkin teokseen liittyvien tekijänoikeuksien luovutus.

Tekijänoikeuksien edelleen luovutus ja teoksen muokkaaminen

Ellei nimenomaisesti ole toisin sovittu, ei tekijänoikeuksien luovutukseen sisälly oikeutta muuttaa teosta tai luovuttaa oikeuksia edelleen. Tämä on mahdollista ilman eri sopimusta ainoastaan silloin, kun oikeus kuuluu yritykselle ja se luovutetaan yrityksen liiketoiminnan tai sen osan luovutuksen yhteydessä. *Alkuperäinen luovutuksensaaja jää kuitenkin vastuuseen edelleen luovutuksesta suhteessa tekijään ellei toisin ole sovittu.* (Tekijäl 28§)

Mikäli tekijänoikeuksien luovutussopimus on kohtuuton, sitä voidaan sovitella yleisen sovittelusäännöksen mukaan (laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 36§) Tällainen kohtuuttomuus voi olla esimerkiksi, jos tekijä on luovuttanut kaikki oikeutensa teokseen mitätöntä korvausta vastaan ja teoksen taloudellinen arvo kuitenkin on suuri.

Kustannussopimuksia koskeva sääntely

Laissa on annettu erityisiä sopimustyyppejä koskevia erityissäännöksiä. Näin on tehty mm. kustannussopimusten osalta. Lain mukaan *tekijä luovuttaa kustannussopimuksella kustantajalle oikeuden painamalla tai senkaltaista menetelmää käyttäen monistaa ja julkaista kirjallisen tai taideteollisen teoksen.* Käsikirjoitus tai muu teoksen kappale, jonka mukaan teos on monistettava, jää tekijän omaksi. (Tekijäl 31§)

Kustannusoikeuksien luovutus koskee nykyisen lain mukaan vain teoksen painamista tai muuta vastaavaa monistamista.

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Tekijänoikeuden kesto

Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta. Jos teoksella on useampi tekijä, tämä aika lasketaan viimeisen tekijän kuolinvuodesta.

Tekijänoikeudet yleensä | Moraaliset oikeudet | Taloudelliset oikeudet | Teoksen kappaleen valmistaminen | Teoksen saattaminen yleisön käsiin | Teoksen julkistaminen | Teoksen julkaiseminen | Teoksen muuntelu
Uuden itsenäisen teoksen luominen | Tekijänoikeuden rajoitussäännökset | Tekijänoikeuksien luovutuksesta | Tekijänoikeuden kesto | Tekijänoikeuden lähioikeudet | Tietokannat | Hallinnointitietojen suoja

Tekijänoikeuden lähioikeudet

Tekijänoikeuslaissa on säädetty myös niin sanotuista tekijänoikeutta lähellä olevista oikeuksista, joilla suojataan sellaisia intellektuaalisia suorituksia, joita ei pidetä suojattujen teosten luomisena. Lähioikeuksia suoritteisiinsa on muun muassa esittäville taiteilijoilla, äänite- ja kuvatallennetuottajilla sekä yleisradioyhtiöillä. Suoja-aika on nykyisen lain mukaan 50 vuotta esittämisen- tai tallenteen julkistamisen- tai lähetyksvuodesta. Lähioikeuksien haltijoille lain myöntämä suoja on lähes yhdenmukainen tekijänoikeuksien haltijoiden suojan kanssa.

Valokuvia suojataan yleensä taiteellisinä teoksina, mutta niitä voidaan suojata myös lähioikeuksien avulla, ellei valokuvaajan panos täytä tekijänoikeudellista teoskynnystä. Lähioikeuksina suojattavien valokuvien suoja-aika on 50 vuotta valmistusvuodesta.

i [Tekijänoikeudet yleensä](#) | [Moraaliset oikeudet](#) | [Taloudelliset oikeudet](#) | [Teoksen kappaleen valmistaminen](#) | [Teoksen saattaminen yleisön käsiin](#) | [Teoksen julkistaminen](#) | [Teoksen julkaiseminen](#) | [Teoksen muuntelu](#)
[Uuden itsenäisen teoksen luominen](#) | [Tekijänoikeuden rajoitussäännökset](#) | [Tekijänoikeuksien luovutuksesta](#) | [Tekijänoikeuden kesto](#) | [Tekijänoikeuden lähioikeudet](#) | [Tietokannat](#) | [Hallinnointitietojen suoja](#)

Tietokannat

Tietokantoja suojataan tekijänoikeuslain mukaan joko kirjallisina teoksina tai niin sanotun sui generis suojan nojalla. Tietokantoja voidaan suojata kirjallisina teoksina, jos tietokantaan sisältyvät tiedot on omaperäisellä tavalla valittu ja järjestetty tietokantaan. Suoja kohdistuu tietokannan rakenteeseen, se ei ulotu tietokantaan sisältyviin teoksiin. Tietokannan tekijällä on normaalin lain mukaiset yksinoikeudet tietokantaan sillä poikkeuksella, että työsuhteessa oikeudet siirtyvät suoraan työnantajalle tietyin rajoituksin. Tietokannan yksityinen käyttö on laissa kielletty. Suoja-aika 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta.

Tietokantojen sui generis suoja

EU:ssa on varsinaisen tekijänoikeussuojan lisäksi toteutettu niin sanottu *sui generis* suoja tietokannoille, mikä luo ylimääräisen suojakerroksen muun muassa aineistoille, jotka muuten olisivat vapaasti käytettävissä. Tietokantojen *sui generis* suoja kohdistuu tietokannan keräämiseen, valmistamiseen tai esittämiseen käytettyyn huomattavaan työmäärään eikä siinä edellytetä minkäänlaista tekijän omaperäistä panosta. Suoja-aika 15 vuotta tietokannan valmistumisesta ja se jatkuu aina uuden 15 vuoden jakson kun tietokantaa oleellisesti muutetaan.

Tietokannan käyttöön tarvitaan tietokannan valmistajan lupa. Yksityinen käyttö on laissa kielletty. Tietokannasta saa suoraan lain perusteella irrottaa epäoleellisen osan ilman valmistajan suostumusta. Tämän poikkeussäännöksen nojalla ei kuitenkaan voida selata tietokantaa kokonaisuudessaan tai tehdä data mining-tyypistä tutkimusta.

Oikeudet tietokantaan siirtyvät työsuhteessa työnantajalle, paitsi kun tietokanta on syntynyt yliopisto- tai korkeakoulututkijan itsenäisen tutkimustyön tuloksena.

Luettelosuoja

Suomen laissa on edellisten lisäksi vielä niin sanottu luettelosuoja, joka suojaa erilaisia, lähinnä analogisessa muodossa olevia luetteloita. Lain mukaan luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja valmistajalla on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Suoja-aika on myös luetteloiden kohdalla 15 vuotta.

i [Tekijänoikeudet yleensä](#) | [Moraaliset oikeudet](#) | [Taloudelliset oikeudet](#) | [Teoksen kappaleen valmistaminen](#) | [Teoksen saattaminen yleisön käsiin](#) | [Teoksen julkistaminen](#) | [Teoksen julkaiseminen](#) | [Teoksen muuntelu](#)
[Uuden itsenäisen teoksen luominen](#) | [Tekijänoikeuden rajoitussäännökset](#) | [Tekijänoikeuksien luovutuksesta](#) | [Tekijänoikeuden kesto](#) | [Tekijänoikeuden lähioikeudet](#) | [Tietokannat](#) | [Hallinnointitietojen suoja](#)

Hallinnointitietojen suoja

Teknisten suojauskeinojen suoja

EU:ssa on luotu ylimääräinen ei- tekijänoikeudellinen suojakerros varsinaisten tekijänoikeuksien suojan päälle, joiden avulla suojataan teosten suojaksi asetettuja teknisiä suoja- tai oikeuksien hallinnointitietoja. Ne antavat lisäsuojaa sopimuksille siten, että useassa tapauksessa rajoitussäännöksen mahdollistava käyttö voidaan näin sulkea pois. Yksityinen käyttö ei myös ole Suomen lain mukaan mahdollista ohi teoksessa olevan teknisen suojauskeinojen.

Lain mukaan suojatun teoksen suojana olevaa tehokasta teknistä toimenpidettä, jonka teoksen tekijä tai joku muu tekijän luvalla teosta yleisön saataviin saattaessaan on teoksen suojaksi asettanut, ei saa kiertää.

Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai kiertämistä helpottavia laitteita, tuotteita tai osia ei saa valmistaa tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten tai Suomen alueelle kolmanteen maahan kuljetettavaksi, levittää yleisölle, myydä, vuokrata, mainostaa myytäväksi tai vuokrattavaksi eikä pitää hallussa kaupallisessa tarkoituksessa. Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai sitä helpottavia palveluja ei liioin saa tarjota yleisölle.

Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

Oikeuksien hallinnointitietoina pidetään tietoja, jotka tekijä tai joku muu hänen puolestaan tai luvallaan on teokseen asettanut. Lain mukaan suojatun teoksen kappaleessa olevia taikka teosta yleisölle välitettäessä ilmeneviä sellaisia oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja, joilla tunnistetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija taikka jotka ovat tietoja teoksen käyttöehdoista, ei saa poistaa tai muuttaa.

Suojatun teoksen kappaleelta ei saa levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten taikka teosta välittää yleisölle siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu teoksesta tai että niitä on luvatta muutettu.

i [Tekijänoikeudet yleensä](#) | [Moraaliset oikeudet](#) | [Taloudelliset oikeudet](#) | [Teoksen kappaleen valmistaminen](#) | [Teoksen saattaminen yleisön käsiin](#) | [Teoksen julkistaminen](#) | [Teoksen julkaiseminen](#) | [Teoksen muuntelu](#)

Usein kysyttyä

Rinnakkaistallentamisen käsikirjan käyttöehdot (Creative commons)

[1]

Nimeä-Epäkaupallinen-Ei muutettuja teoksia 3.0 Muokkaamaton

Sinulla on vapaus:

- * Jakaa — kopioida, levittää, näyttää ja esittää teosta

Seuraavilla ehdoilla:

Nimeä — Teoksen tekijä on ilmoitettava siten kuin tekijä tai teoksen lisensoija on sen määrännyt (mutta ei siten että ilmoitus viittaisi lisenssinantajan tukevan lisenssinsaajaa tai Teoksen käyttötapaa).

Teoksen yhteydessä on ilmoitettava tekijän nimi:

Information

Mitä "tekijä tulee ilmoittaa" tarkoittaa?

Sivu, jolta saavuit, sisälsi lisenssi metadatan, jossa ilmoitetaan tekijän toiveesta tulla ilmoitetuksi teoksen tekijänä. Voit käyttää seuraavaa HTML koodia tämän toiveen täyttämiseksi. Näin mahdollistat myös muiden löytää alkuperäisen teoksen.

Epäkaupallinen — Lisenssi ei salli teoksen käyttöä ansiotarkoituksessa.

Ei muutettuja teoksia — Teosta ei saa muuttaa, muunnella tai käyttää toisen teoksen pohjana.

With the understanding that:

- * Waiver — Any of the above conditions can be waived if you get permission from the copyright holder.
- * Public Domain — Where the work or any of its elements is in the public domain under applicable law, that status is in no way affected by the license.
- * Other Rights — In no way are any of the following rights affected by the license:
 - o Your fair dealing or fair use rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
 - o The author's moral rights;
 - o Rights other persons may have either in the work itself or in how the work is used, such as publicity or privacy rights.
- * Notice — Uudelleenkäyttäessäsi tai levittäessäsi tätä teosta, sinun tulee tehdä selväksi muille tämän teoksen käyttäjille nämä lisenssiehdot. Voit tehdä sen esimerkiksi linkillä tähän sivuun.

Terminologiaa

Avoim (digitaalinen) arkisto (Open Repository) on tieteellisten julkaisujen ja muiden digitaalisten objektien tallentamiseen ja avoimeen verkkojulkaisemiseen soveltuva tekninen järjestelmä ja sen ympärille rakennetut palvelut.

Avoim julkaiseminen (Open Access Publishing) on jonkin kirjoituksen julkaisemista käyttäen sellaista ensisijaista julkaisukanavaa (kuten open access -lehteä), joka takaa kirjoituksen avoimen saatavuuden verkossa.

Avoim saatavuus (Open Access) tarkoittaa sitä, että jokin digitaalinen objekti kuten tieteellinen teksti on kaikkien käyttäjien saatavilla, luettavissa, ladattavissa ja usein myös tulostettavissa verkossa. Avoimesti saatavilla olevaan tekstiin tai muuhun digitaaliseen objektiin tutustuakseen käyttäjän ei ole tarvinnut maksaa lisenssi- tai tilausmaksua tai rekisteröityä tietyn palvelun käyttäjäksi.

DSpace on digitaalisten aineistojen säilyttämiseen ja jakeluun tarkoitettu, avoimen lähdekoodin ohjelmisto. Monet suomalaiset yliopistojen avoimet digitaaliset arkistot on rakennettu DSpace-ohjelmistolle.

Julkaisumaksu / kirjoittajamaksu (publishing fee) on tieteellisen lehden tai muun julkaisun kirjoittajalta tai tutkimusryhmältä perimä maksu siitä, että artikkeli tai muu julkaisu on verkossa välittömästi avoimesti saatavilla. Julkaisumaksuja perivät sekä jotkin open access -julkaisut että sellaiset tilausmaksulliset lehdet, jotka julkaisumaksua vastaan avaavat tietyn artikkelin avoimesti kaikkien lukijoiden saataville.

Julkaisusopimus on sopimus, jolla kirjoittaja tai kirjoittajaryhmä ja julkaisija, esimerkiksi tieteellinen seura, sopivat artikkelin julkaisemisesta tieteellisessä lehdessä. Julkaisusopimuksessa kirjoittaja tai kirjoittajaryhmä luovuttavat julkaisijalle joko yksinkertaisen julkaisuoikeuden sopimuksen kohteena olevaan tekstiin, jolloin tekijänoikeus tekstiin säilyy kirjoittajilla

Kustannussopimus on sopimus, jolla kirjoittaja ja kustantaja sopivat käsikirjoituksen julkaisemisesta kirjana. Kustannussopimus ei ole työ sopimus, vaan kustannussopimuksella kirjoittaja myy kustantajalle käsikirjoituksensa julkaisu oikeuden. Tekijänoikeuksiaan kirjoittaja ei myy – ellei niin halua, mutta yleensä se ei ole tapana. Kustannussopimuksessa määritellään mm. kirjoittajalle maksettava tekijänpalkkio

Open Access-julkaisu tai Open Access-lehti (Open Access Journal) on julkaisu, jonka sisältö on kaikkien käyttäjien saatavilla, luettavissa, ladattavissa ja usein myös tulostettavissa verkossa. Sisältöön tutustuminen ei edellytä tilaus- tai lisenssimaksujen maksamista tai rekisteröitymistä tietyn verkkopalvelun käyttäjäksi.

Rinnakkaistallennus (Self-Archiving) tarkoittaa jossakin tieteellisessä julkaisussa ensisijaisesti julkaistun tai julkaistavan tieteellisen tekstin kopion tallentamista avoimeen digitaaliseen arkistoon, jossa se on avoimesti kaikkien käyttäjien saatavilla.

Avoimeen arkistoon artikkelikopiota tallennettaessa ei ole kysymys kyseisen tekstin uudelleenjulkaisusta, joten rinnakkaistallennus on rinnakkaisjulkaisemista parempi termi.

Tiedonhallintasuunnitelma on suunnitelma, jossa jossa tutkija tai tutkimusryhmä selvittää, miten tutkimushakkeessa kerättävät tai syntyvät tutkimusaineistot tullaan hankkimaan, miten niitä käytetään ja säilytetään ja miten niiden jatkokäyttö on myöhemmin järjestetty. Monet tutkimusrahoittajat, myös Suomen akatemia, edellyttävät, että jo rahoitusta haettaessa tutkimussuunnitelmaan sisällytetään tiedonhallintasuunnitelma .

Linkkejä

Yleisiä

[Helsingin yliopiston kirjasto](#)

Muut yliopistot

[Zürichin yliopiston rinnakkaistallentamissivut](#)